



УДК 65.012.12
JEL Classification M 48

Герасименко Тамара
к.е.н., доцент кафедри аудиту, аналізу та оподаткування,
Директор Інституту економіки та фінансів
Львівський торговельно-економічний університет
м. Львів, Україна
E-mail: gtoa@meta.ua

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ У КОНТЕКСТІ ЗМІНИ ЙОГО ПАРАДИГМИ

Анотація

Вступ. Трансформація національної економіки, динамічність, нестабільність та невизначеність зовнішнього середовища обумовлюють необхідність перегляду теоретичних і методологічних засад економічного аналізу як цілісної системи знань, використання якої дозволяє формувати інформаційне підґрунтя прийняття управлінських рішень. Відсутність комплексного і системного підходів при дослідженні проблем теорії та методології економічного аналізу гальмує його розвиток і перешкоджає його адаптації до сучасних умов господарювання.

Методи. Дослідження ґрунтується на діалектичному методі пізнання. Історичний метод використаний при виявленні характерних особливостей парадигм економічного аналізу та уточненні його функцій. Загальнонаукові методи: аналіз, синтез, індукція і дедукція слугували базисом для виявлення проблем розвитку економічного аналізу, а деталізація та узагальнення – для здійснення класифікації його принципів.

Результати. Аргументовано доцільність виокремлення парадигм економічного аналізу ХХ і ХХІ століть та охарактеризовані притаманні їм риси з урахуванням відповідних соціально-економічних реалій. Доведена необхідність зміни парадигми економічного аналізу ХХ ст. у зв'язку з її неадекватністю сучасним економічним реаліям. Ідентифіковані проблеми, що позиціонуються в теоретичній та методологічній площинах, які перешкоджають зміні парадигми і гальмують розвиток економічного аналізу. Визначені структурні елементи теорії і методології економічного аналізу та запропоновані їх уточнення і доповнення в умовах нестабільності, невизначеності та ризиків функціонування підприємств і посилення тиску інституціонального середовища. Обґрунтовано доцільність доповнення традиційних функцій економічного аналізу – оціночної, діагностичної та пошукової такими як: захисна, інформаційно-комунікаційна та контрольна. Проведено класифікацію принципів економічного аналізу із виокремленням філософських, методологічних та організаційних.

Перспективи. Перехід до нової парадигми економічного аналізу, що передбачає зміну часової спрямованості аналітичних досліджень, розширення функцій, уточнення принципів та збільшення об'єктів аналізу потребує перегляду використовуваних методик аналізу господарської діяльності. Відповідно, подальші дослідження будуть присвячені оцінці ефективності застосовуваних методик та їх вдосконаленню у контексті якнайповнішого задоволення інформаційних потреб у прийнятті управлінських рішень.

Ключові слова: економічний аналіз; парадигма; методологія; принципи; функції; предмет, об'єкт.

Вступ. Розвиток економічного аналізу як науки прикладного характеру постійно перебуває у полі зору вітчизняних і зарубіжних науковців. Більшість із них констатувала, що наприкінці ХХ - початку ХХІ століть роль економічного аналізу була не виправдано заниженою. Зокрема, Є. В. Мних відзначив, що "економічний аналіз безпідставно втратив своє лідерство" [6, с. 55]. Звичайно, змінюється світ і суспільство, відбувається трансформація середовища та умов функціонування підприємств, але це, на наш погляд, фактори, які не штовхають економічний аналіз у "прірву забуття", а вимагають розвитку його теорії і методології у контексті зміни парадигми.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми розвитку, теорії, методології та організації економічного аналізу висвітлені у працях сучасних вітчизняних і зарубіжних науковців: М.Г. Чумаченка [5], Є. В. Мниха [9], С. І. Шкарабана, І. Д. Лазаришиної [7], І. В. Сіменко [12], О.В. Олійник [10], А. І. Алексєєвої [1], Н. С. Пласкової [11], О. Б. Герасимової [4] та ін. Їх внесок у розвиток аналітичної думки є вагомим, однак відсутність комплексного підходу перешкоджає ефективному вирішенню наявних проблем. Дослідження наукового доробку науковців засвідчує необхідність всебічного перегляду базових положень теорії та методології економічного аналізу у контексті формування адекватної сучасним реаліям його парадигми. З огляду на зазначене, актуальним на сьогодні є комплексне дослідження проблем розвитку економічного аналізу задля трансформації його загальної моделі.

Метою дослідження є ідентифікація теоретичних і методологічних проблем розвитку економічного аналізу на сучасному етапі в контексті зміни його парадигми. Досягнення мети передбачає вирішення таких завдань, як: визначення основних рис, притаманних парадигмам економічного аналізу ХХ і ХХІ століть; уточнення та доповнення структурних елементів теорії та методології економічного аналізу.

Методологія дослідження. В основу дослідження покладено діалектичний метод пізнання та комплексний і системний підходи. Історичний метод використаний при окресленні парадигм економічного аналізу та виявленні їх характерних особливостей. Загальнонаукові методи: аналіз, синтез, індукція і дедукція слугували базисом для виявлення проблем розвитку економічного аналізу, а деталізація та узагальнення – для здійснення класифікації його принципів.

Результати. У сучасних умовах зростає затребуваність економічного аналізу бізнесом і, відповідно, спостерігається активізація дискусій у наукових колах як щодо його ролі і місця на макро-, мезо- і мікрорівнях управління, так і окреслення сучасної парадигми розвитку. Термін "парадигма" (у перекладі з грецької – "взірець") був започаткований Г. Бергманом, однак широкого розповсюдження набув завдяки Т. Куну. Він охарактеризував парадигму як наукові досягнення, які дають науковому Співтовариству модель постановки проблем та взірці їх вирішення (теорії, правила, систему методів та дисциплінарних матриць, символічні конструкції, метафізичні концепти моделей цінностей, тощо).

У контексті історичного розвитку суспільства розглянула парадигми економічного аналізу О.Б. Герасимова [4]. Зокрема, вона виокремила три парадигми економічного аналізу відповідно до етапів його розвитку – традиційного (ХІХ - початок ХХ ст.), індустріального (друга половина ХХ ст.) та постіндустріального (ХХІ ст.).

Парадигма традиційного етапу, як вважає науковець, була спрямована на задоволення інтересів користувачів інформації про результати діяльності. Парадигма індустріального етапу ознаменувалася побудовою методології аналізу господарської діяльності, яка ґрунтувалася на комплексному і системному підходах. У ній, на відміну від попередньої, відбулося переміщення акцентів із результатів на процеси: постачання, виробництва, збуту.

Для парадигми постіндустріального етапу як вважає О. Б. Герасимова, характерним є врахування філософських тверджень, "що піднісать економічний аналіз на новий рівень, формуючи на сукупності методологічних основ метод пізнання дійсності, системи і взаємозв'язки факторів внутрішнього і зовнішнього середовищ бізнесу" [4].

На наш погляд, стверджувати, що у ХІХ – на початку ХХ ст. мала місце парадигма економічного аналізу не зовсім доречно в силу того, що становлення економічного аналізу як науки

відбулося тільки в 20-30 роках ХХ ст. Саме в цей час такими відомими вітчизняними і зарубіжними вченими, як: С. Б. Барнгольц, М. І. Баканов, Н. Р. Вейцман, В. І. Майданчик, І. І. Каракоз, М.В. Мельник, Г. М. Тацій, С. К. Татур та ін., були сформовані теоретичні та методологічні основи економічного аналізу, які дозволили виокремити його в науку. Оскільки, на нашу думку, *парадигма* – це сукупність загальноприйнятих базових теоретичних поглядів і методологічних основ проведення досліджень та інтерпретації їх результатів, то очевидно, що її до часу становлення економічного аналізу як науки, бути не могло. Відповідно, ми вважаємо, що доречно виокремлювати парадигми економічного аналізу ХХ і ХХІ століть (рис. 1).

Характерною особливістю парадигми економічного аналізу ХХ століття була ретроспективна і частково оперативна спрямованість аналітичних досліджень, яка передбачала оцінку виконання планових завдань та динаміки показників з метою виявлення невикористаних резервів підвищення ефективності господарювання. Це давало можливість певною мірою забезпечувати управління інформацією, необхідною для прийняття рішень щодо підтримки функціонування підприємств у короткостроковій перспективі.

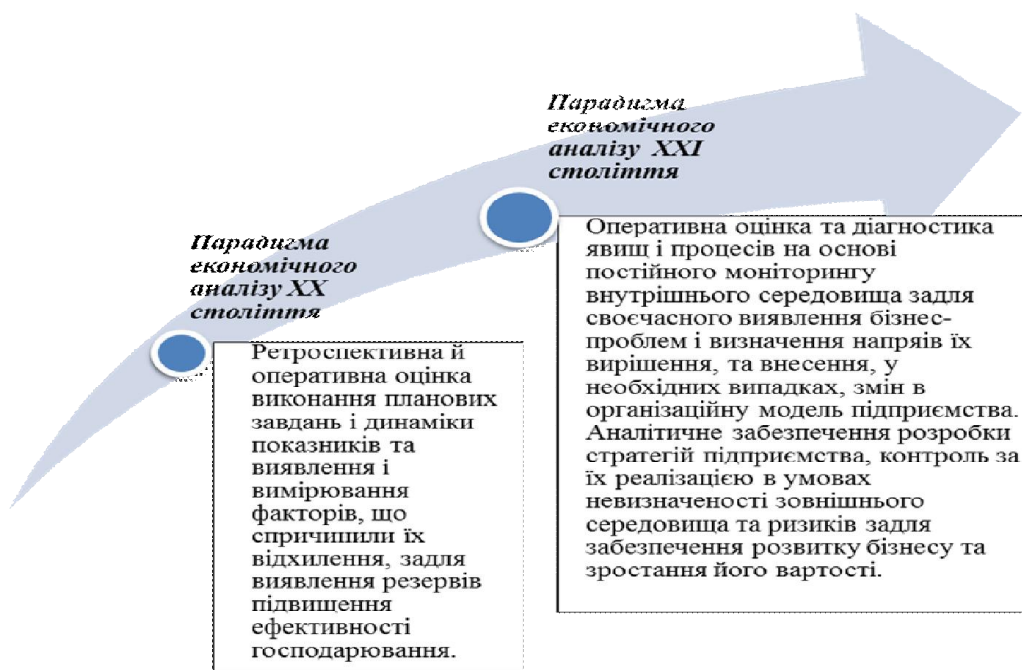


Рис. 1. Змістове наповнення парадигм економічного аналізу ХХ та ХХІ століть

У сучасних умовах пріоритетним для підприємств є орієнтир на досягнення стратегічних цілей, які забезпечують виконання ними окресленої місії. Відповідно, потребує оновлення і парадигма економічного аналізу. Іншими словами, необхідність у зміні парадигми на початку ХХІ століття виникла у зв'язку з тим, що попередня стала неадекватною економічним реаліям. Цьому сприяли динамічність та невизначеність зовнішнього середовища; зростання ймовірності появи ризиків; прискорення швидкості руху матеріальних, трудових, фінансових та інформаційних потоків; інтенсивність бізнес-процесів підприємств.

Парадигма економічного аналізу ХХІ століття має передбачати зміну часової спрямованості аналітичних досліджень із ретроспективно-оперативної до оперативно-перспективної. Оперативна спрямованість повинна бути зорієнтованою на оцінку та діагностику бізнес-процесів підприємства

на основі постійного моніторингу внутрішнього середовища задля своєчасного виявлення бізнес-проблем і визначення напрямів їх вирішення та внесення, у необхідних випадках, змін в організаційну бізнес-модель господарюючого суб'єкта.

Перспективна спрямованість має передбачати орієнтацію аналітичних досліджень на формування стратегій підприємства, контроль за їх реалізацією та внесення до них необхідних змін в умовах "панування" невизначеності зовнішнього середовища та ризиків задля досягнення стратегічних цілей – забезпечення розвитку бізнесу та зростання його вартості.

Зміна парадигми, що, своєю чергою, забезпечує подальший розвиток економічного аналізу, нерозривно пов'язана з вирішенням низки проблем, які позиціонуються у теоретичній та методологічній площинах. Великий філософ Імануїл Кант свого часу зазначив, що "теорія без практики – мертва, практика без теорії – сліпа". Своєрідною сполучною ланкою між теорією і практикою є, на наш погляд, методологія. Відповідно, можна зазначити, що теорія і методологія – це своєрідні відповіді на виклики практики. Теорія та методологія виникають у певний час і у визначеному місці для вирішення конкретних задач економічного розвитку та залишаються затребуваними до тих пір, доки володіють прогностичною силою. У цьому контексті економічний аналіз як наука – це органічна єдність теорії та методології у їх діалектичному взаємозв'язку, наділена практичною цінністю. Сьогодні теорія та методологія економічного аналізу повинні визначати стратегію наукового пізнання процесів і явищ з урахуванням нестабільності та невизначеності функціонування підприємств і посилення тиску інституціонального середовища.

На сьогодні методологію недостатньо трактувати як науку про метод і його використання або ж як науку про систему способів і прийомів наукового пізнання дійсності. На наш погляд, методологія економічного аналізу – це вчення про структуру, організацію, методи і засоби аналітичної діяльності, зорієнтоване на вирішення проблем, актуальних для розвитку економіки у цілому та господарюючих суб'єктів, зокрема.

Структурними елементами (компонентами) методології економічного аналізу є: функції, принципи, предмет, об'єкт, суб'єкт, метод. Ці елементи з повним правом можна віднести і до теорії економічного аналізу, оскільки методологія – це теорія в дії. Таким чином, у спільній для теорії і методології економічного аналізу площині, знаходяться функції, принципи, предмет, об'єкти, суб'єкт і метод (рис. 2). Класифікація видів – це прерогатива теорії економічного аналізу, а методики та організація – сфера його методології. Відповідно, зміна парадигми потребує уточнення та доповнення структурних елементів теорії і методології економічного аналізу у контексті їх відповідності сучасним реаліям господарювання.



Рис. 2. Структурні елементи теорії та методології економічного аналізу

Одне з основних своїх завдань – забезпечення релевантною інформацією для прийняття

рішень на різних рівнях управління – економічний аналіз вирішує шляхом реалізації ряду функцій. Функції економічного аналізу визначаються його сутністю і цілями. Сучасний розвиток економічних відносин і умов господарювання обумовлює необхідність розширення функцій економічного аналізу, виконання яких забезпечує реалізацію поставлених цілей і завдань. З огляду на це, такі, виокремлені більшістю науковців, основні функції економічного аналізу, як оціночна, діагностична та пошукова, на нашу думку, доцільно доповнити захисною, інформаційно-комунікаційною та контрольною (рис. 3).



Рис. 3. Функції економічного аналізу у контексті зміни його парадигми

Виокремлення та необхідність виконання економічним аналізом захисної функції обумовлена посиленням негативного впливу таких факторів, як: загострення конкуренції, трансформаційні зміни в економіці, нестабільність зовнішнього середовища, результатом дії яких все частіше стає втрата платоспроможності та банкрутство підприємств. За цих обставин економічний аналіз має бути спрямованим на попередження або ж нейтралізацію негативних чинників, сприяючи економічній безпеці господарюючих суб'єктів.

Виокремлюючи інформаційно-комунікаційну функцію, ми виходимо з того, що інформація є засобом прямого і зворотного внутрішнього зв'язку між різними рівнями управління, структурними підрозділами та бізнес-процесами, забезпечуючи ефективне функціонування всієї системи. Відповідно інформаційно-комунікаційна функція економічного аналізу проявляється у встановленні і гармонізації взаємозв'язку у вигляді системи кількісних та якісних показників між різними підрозділами і бізнес-процесами підприємства.

Контрольна функція завжди була притаманною економічному аналізу, однак її значимість останнім часом не виправдано знижується. Виконання даної функції забезпечує успішну реалізацію прийнятих на основі аналізу управлінських рішень.

Успішна реалізація функцій економічного аналізу забезпечується дотриманням його принципів. Принципи є одними з найважливіших структурних елементів логічних форм теорії економічного аналізу і виступають основоположними правилами емпіричної діяльності, тому і не випадково, що упродовж багатьох років навколо них ідуть гострі методологічні дискусії, які стосуються їх переліку і тлумачення та класифікації. Як відзначав Клод Гельвецій, "знання деяких принципів легко компенсує незнання окремих фактів".

Переважає більшість науковців до принципів економічного аналізу відносять: державний

підхід; науковість; комплексність; системність; об'єктивність; конкретність; точність; дієвість; безперервність (регулярність); ефективність (економічність); оперативність; демократичність; доступність. В останніх публікаціях принцип державного підходу упускається.

Окремими вітчизняними науковцями [7; 10; 12] були зроблені певні спроби щодо здійснення класифікації економічного аналізу. Зокрема, І. В. Сіменко, екстраполюючи "підходи спеціалістів з обліку на проблеми визначення принципів аналізу, як інформаційної основи формування аналітичної підтримки прийняття управлінських рішень" пропонує поділяти принципи економічного аналізу на ті, які: "визначають якісні характеристики інформації; формують процедуру ведення аналізу; регламентують побудову системи аналітичних показників у конкретних ситуаціях". Наводячи таку класифікацію, науковець акцентує увагу на тому, що у ній "просліджуються організаційні та методологічні аспекти, а у кожній групі принципів можливе виокремлення базових, що припускають створення відповідних умов для організації аналізу, які створюються самою організацією, та основних принципів, направлених на дотримання прийнятих положень організації та функціонування підсистеми аналізу [12, с. 25].

На наш погляд, така класифікація враховує лише організаційні аспекти, а виокремлення базових і основних принципів є не зовсім коректним.

Водночас І. Д. Лазаришиною було запропоновано виділяти принципи професійної етики, методологічні, правові та організаційні [7]. На нашу думку, класифікація, запропонована І. Д. Лазаришиною є дещо необґрунтовано деталізованою. Зокрема, вважаємо, що принципи професійної етики є складовими організаційних, а виокремлення правових не є доцільним. Виходячи з суті економічного аналізу та необхідності виконання ним вище перерахованих функцій, пропонуємо принципи економічного аналізу поділяти на філософські, методологічні та організаційні (рис. 4).

До філософських необхідно віднести онтологічні принципи: розвитку; детермінізму (взаємозв'язку, взаємообумовленості, причинності) та системності, а також гносеологічні: об'єктивності та історизму. Необхідність виокремлення філософських принципів пов'язана з тим, що вони, на наш погляд, повинні слугувати основою для розвитку фундаментальних ідей економічного аналізу та розробки його нових прийомів і методів дослідження.

До основних методологічних принципів економічного аналізу, на наш погляд, варто віднести: науковість, комплексність, конкретність, альтернативність та гнучкість, а до організаційних – дієвість, ефективність та періодичність.

Негативний вплив на розвиток теорії та методології економічного аналізу спричиняє і неоднозначність підходів до трактування його об'єкта та предмета. Дослідження предметної та об'єктної сфер економічного аналізу у працях сучасних науковців дозволило встановити, що основною проблемою є ототожнення або ж взаємозаміна цих понять. До прикладу, М. Г. Чумаченко вважав, що діяльність підприємств і їх підрозділів – це предмет [5, с. 11], а Є. В. Мних, – що це об'єкт економічного аналізу [8]; процеси і явища, ресурси, основні економічні показники, кінцеві результати, на думку Г. І. Кіндрацької, М. С. Білик, А. Г. Загороднього [6], О. С. Чигиринської [13] є об'єктами, а М. І. Баканова, М. В. Мельник – предметом і т.д. На наш погляд, така різновекторність поглядів сформувалася у силу того, що співвідношення між об'єктом та предметом як загальним і частковим є трансцендентним.

Предмет дослідження охоплює те коло питань і проблем, яке цікавить суб'єкта в об'єкті. На наш погляд, "у загальному, об'єктом економічного аналізу є відповідні економічні системи на макро-, мезо- і мікрорівнях. Суб'єкт пізнає об'єкт дослідження у різносторонніх варіантах через розкриття його багаточисленних предметів" [3, с. 17]. З огляду на те, що предмет дослідження знаходиться в рамках обраного об'єкта, вважаємо, що предметом економічного аналізу є "інформація про стан та взаємозв'язки і взаємообумовленості окремих явищ та процесів об'єктів на макро- мезо- та мікрорівнях управління з урахуванням впливу факторів зовнішнього середовища" [2, с. 16].

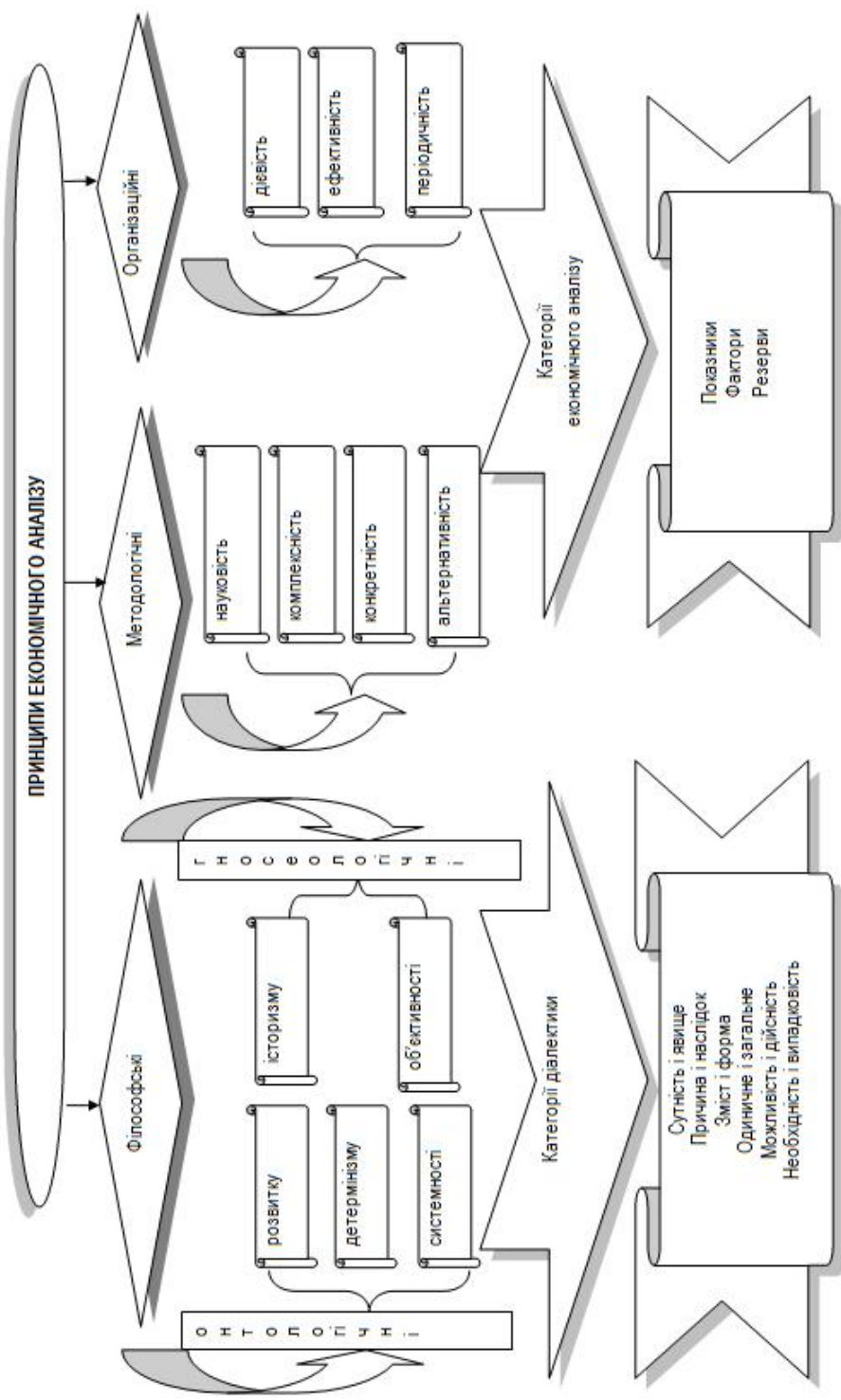


Рис. 4. Класифікація принципів економічного аналізу

Одним із дискусійних теоретичних питань є класифікація видів економічного аналізу. Ґрунтовне дослідження цього питання було проведене О.В. Олійник, яке дозволило їй зробити висновок про те, що для класифікації економічного аналізу застосовують близько 43 ознак, за якими виділяють більше як 200 видів та напрямів економічного аналізу [10]. На наш погляд, найбільш дискусійним є виокремлення управлінського аналізу. Необхідно зазначити, що поняття “управлінський аналіз” запозичене з англо-американської школи. Управлінський аналіз у зарубіжній практиці з’явився як “своєрідна компенсація” нашому аналізу господарської діяльності, який у них відсутній. В Україні, на нашу думку, потреби у його виокремленні не було. Однак, у силу модних тенденцій запозичення зарубіжного досвіду вітчизняними науковцями відбулося і розмежування фінансового та управлінського обліку і, як продовження – спостерігається виокремлення управлінського аналізу.

Виникає питання: “Чому чужого навчаємося, а свого цураємось?” Економічний аналіз як наука сформувався завдяки вагомому внеску наших співвітчизників В. Н. Каразіна, М. І. Туган-Барановського, І. І. Каракоза, М. І. Ковальчука, Г. Т. Лещенка, О. А. Бугуцького, Ю. Я. Литвина, Г. М. Мельничука, Г. В. Постнікова, В. І. Самборського, М. Г. Чумаченка та багатьох інших відомих учених-економістів. Однак, замість того, щоб розвивати величезний доробок, ми сліпо копіюємо у багатьох випадках недосконалий зарубіжний досвід, який не вписується у реалії національної економіки.

Отже, на нашу думку, управлінського аналізу як окремого, особливого виду немає і бути не може. Адже, виходячи з суті економічного аналізу, будь-який його вид працює на управління, оскільки забезпечує інформаційні потреби системи менеджменту.

Окрім цього, складається враження, що прихильники виокремлення управлінського аналізу нехтують такими принципами економічного аналізу як системність і комплексність. Системність передбачає вивчення всіх складових діяльності підприємства як сукупності взаємопов’язаних елементів, які являють собою єдине ціле. Водночас, ця сукупність, як взаємопов’язана і взаємообумовлююча система, є підсистемою системи більш високого порядку, яка включає в себе елементи макрооточення підприємства. Комплексність – це дослідження всіх сторін діяльності підприємства. З огляду на зазначене, на наш погляд, виокремлення управлінського аналізу унеможливорює дотримання основних принципів економічного аналізу, а, відповідно, негативно впливає на його результативність і практичну цінність.

Висновки і перспективи. Розвиток економічного аналізу на сучасному етапі, насамперед, потребує зміни його парадигми з урахуванням трансформацій соціально-економічної дійсності. Необхідність зміни викликана факторами як зовнішнього – мінливого, так і внутрішнього – динамічного, середовищ. Зміна парадигми економічного аналізу передбачає переорієнтацію з ретроспективно-оперативної на оперативно-стратегічну часову спрямованість аналітичних досліджень.

Перехід до нової парадигми економічного аналізу пов’язаний із вирішенням низки теоретичних і методологічних проблем. Насамперед перегляду, уточнення і доповнення потребують такі спільні для теорії та методології структурні елементи, як: функції, принципи, предмет, об’єкт та метод.

Оціночну, діагностичну та пошукову функції економічного аналізу доречно доповнити захисною та інформаційно-комунікаційною. Необхідність виконання економічним аналізом захисної функції обумовлена загостренням конкуренції та нестабільністю зовнішнього середовища, а інформаційно-комунікаційної – важливістю встановлення і гармонізації взаємозв’язку між різними рівнями управління, структурними підрозділами та бізнес-процесами.

Реалізацію функцій економічного аналізу забезпечуватиме запропонована нами класифікація принципів, як одного з найважливіших структурних елементів логічних форм теорії та методології економічного аналізу.

Уточнення трактування предмета і об’єкта економічного аналізу, ідентифікація основних видів економічного аналізу та інтегроване їх використання забезпечать цілісність розвитку аналізу

як науки.

Отже, запропоновані напрями вирішення теоретико-методологічних проблем економічного аналізу у контексті зміни його парадигми формує підґрунтя для удосконалення його організації та методики відповідно до сучасних умов господарювання.

Вдосконаленню використовуваних методик аналізу господарської діяльності підприємств з урахуванням уточнених і доповнених структурних елементів теорії і методології будуть присвячені подальші дослідження.

Список використаних джерел

1. Алексеева, А. И. О методологическом обосновании науки и практики экономического анализа хозяйственной деятельности [Текст] / А. И. Алексеева // Проблемы управления – 2009. – № 5. – С. 74-80.
2. Герасименко, Т. О. До питання визначення предметної сфери економічного аналізу [Текст] / Т.О. Герасименко // Інтеграційні економіко - правові напрями розвитку України та країн близького зарубіжжя : матеріали 1-ої міжнар. наук.-практ. інтер.-конф., 31 січня 2012 р. – Львів : ЛКА, 2012. – 221 с.
3. Герасименко, Т. О. Об'єкт та суб'єкт в економічному аналізі [Текст] / Т. О. Герасименко, Л.І. Коваль // Інтеграційні фінансово-економічні напрями розвитку України : матеріали II - ої наук.-практ. інтер.-конф., 27 лютого 2013, р. – Львів : ЛКА, 2013. – 243 с.
4. Герасимова, Е. Б. Формирование парадигмы экономического анализа [Электронный ресурс] / Е.Б. Герасимова / Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/formirovanie-paradigmy-ekonomicheskogo-analiza> (дата звернення 11.10.2016). – Назва з екрана.
5. Економічний аналіз [Текст] : навч. посібник / М. А. Болюх, В. З. Бурчевський, М. І. Горбаток та ін.; за ред. акад. НАНУ, проф. М. Г. Чумаченка. [вид. 2-ге перероб. і доп.]. – К. : КНЕУ, 2003. – 556 с.
6. Кіндрацька, Г. І. Економічний аналіз: теорія і практика [Текст] : підручник / Г. І. Кіндрацька, М.С. Білик, А. Г. Загородній [за ред. проф. А. Г. Загороднього]. – Львів : Магнолія Плюс, 2006. – 428 с.
7. Лазаришина, І. Д. Економічний аналіз в Україні: історія, методологія, практика [Текст] : монографія / І. Д. Лазаришина. – Рівне : НУВГП, 2005. – 369 с.
8. Мних, Є. В. Економічний аналіз [Текст] : підручник / Є. М. Мних. – К. : КНЕУ, 2011.
9. Мних, Є. В. Сучасний економічний аналіз: питання методології та організації [Текст] / Є. В. Мних // Бухгалтерський облік і аудит. – 2006. – № 1. – С. 55-61.
10. Олійник, О. В. Формування моделі систематизації видів і напрямів економічного аналізу [Електронний ресурс] / О. В. Олійник. – Режим доступу : <http://eztuir.ztu.edu.ua/1884/1/16.pdf>. (дата звернення 11.10.2016). – Назва з екрана.
11. Пласкова, Н. С. Развитие методологии экономического анализа [Электронный ресурс] / Н.С. Пласкова. – Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/razvitie-metodologii-ekonomicheskogo-analiza> (дата обращения 11.10.2016). – Название с экрана.
12. Сіменко, І. Принципи економічного аналізу: дослідження питань класифікації [Текст] / І. Сіменко // Економічний аналіз. – 2008. – Випуск 2 (18). – С. 23-27.
13. Чигиринська, О. С. Теорія економічного аналізу [Текст] : навч. посіб. / О. С. Чигиринська, Т.М. Власюк – К. : Центр навч. літератури, 2006. – 232 с.

Gerasymenko Tamara

Ph.D. (Econ.), Assistant Professor
Department of Audit, Analysis and Taxation
Head of the Institute of Economics and Finance
Lviv University of Trade and Economics
Lviv, Ukraine
E-mail: gtoa@meta.ua

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL CHALLENGES IN ECONOMIC ANALYSIS DEVELOPMENT IN THE CONTEXT OF ITS PARADIGM SHIFT

Abstract

Introduction. Transformation of the national economics, rapidity, unsteadiness and vagueness of the external environment drive the need for revising theoretical and methodological principles of economic analysis as an integral knowledge system used to create an informational foundation for making management decisions. The absence of complex and systemized approaches during the research of the challenges in theory and methodology of economic analysis delays its development and hinders its adaptation to modern economy management.

Methods. The research is based on the dialectical knowledge acquisition approach. Historical approach is used during the detection of indicative characteristics of the economic analysis paradigms and elaboration of its functions. The following general scientific methods such as: analysis, synthesis, induction and deduction served as the basis for detecting challenges in economic analysis, while detalization and generalization are used to classify its principles.

Results. Rationalizing the relevance of distinguishing the economic analysis paradigms of the 20th and 21st centuries, defining their indicative characteristics with regard to the social and economic conditions. The need for paradigm shift in economic analysis of the 20th century due to its incongruity with the current economic situation is provided. Identifying the challenges that occur in the theoretical and methodological areas and hinder the paradigm shift and delay the economic analysis development. Outlining the structural elements of the theory and methodology of economic analysis, suggesting their refinement and elaboration under the conditions of enterprise instability, vagueness, and operational risks, as well as increase in institutional environment pressure. Proving the importance of extending traditional objectives of economic analysis – appraisive, diagnostic and exploratory – with objectives like protective, communicative, and monitoring. Classifying the principles of economic analysis (philosophical, methodological, and organizational).

Discussion. Transition to the new economic analysis paradigm which presupposes the change in temporal orientation of analytical research, extending objectives, elaboration of principles, and increase in analysis objects requires the revision of the currently used economy management analysis approaches. As a result, further research will be dedicated to evaluating the effectiveness of approaches in use and their improvement in the context of maximum fulfillment of information needs when making management decisions.

Keywords: economic analysis; paradigm; methodology; approaches; objectives; subject, object.

References

1. Alekseeva, A. I. (2009). O metodologicheskoy obosnovanii nauki i praktiki jekonomicheskogo analiza hozjajstvennoj dejatel'nosti [About the methodological substantiation of economic analysis of economic activities theory and practice]. *Problemy upravlenija*, № 5, 74-80. [in Rus.].
2. Gerasymenko, T. O. (2012, January 31). Do pytannja vyznachennja predmetnoi' sfery ekonomichnogo analizu [On the question of the definition of the domain of economic analysis]. Integracijni ekonomiko - pravovi naprjamy rozvytku Ukraїny ta kraїn blyz'kogo zarubizhzhja : materialy 1 - oi' mizhnar. nauk.-prakt. inter.-konf., 31 sichnja 2012 r. [Paper presented at the meeting of LKA «Integration of economic - legal direction of development of Ukraine and CIS countries» , L'viv]. [in Ukr.].
3. Gerasymenko, T. O., & Koval', L. I. (2013, February 27). Ob'jekt ta sub'jekt v ekonomichnomu analizi [The Object and the Subject of economic analysis]. Integracijni finansovo-ekonomichni naprjamy rozvytku Ukraїny : materialy II - oi' nauk.-prakt. inter.-konf., 27 ljutogo 2013, r. [Paper presented at the meeting of LKA «Integration of financial and economic directions of development of Ukraine», L'viv]. [in Ukr.].
4. Gerasimova, E. B. (2016). Formirovanie paradigmy jekonomicheskogo analiza [Formation paradigm of economic analysis]. Retrived from <http://cyberleninka.ru/article/n/formirovanie-paradigmy-ekonomicheskogo-analiza>. [in Rus.].
5. Chumachenko, M. G. (Ed.), Boljuh, M. A., Burchevs'kyj, V.Z., Gorbatok, M.I. et al. (2003). *Ekonomichnyj analiz*, vyd. 2-ge pererob. i dop. [Economic analysis]. Kyiv : KNEU. [in Ukr.].
6. Zagorodnij, A. G. (Ed.), Bilyk, M. S., & Kindrac'ka, G. I. (2006). *Ekonomichnyj analiz: teorija i praktyka* [Economic analysis: theory and practice]. L'viv : Magnolija Pljus. [in Ukr.].
7. Lazaryshyna, I. D. (2005). *Ekonomichnyj analiz v Ukraїni: istorija, metodologija, praktyka* [The economic analysis in Ukraine: history, methodology, practice]. Rivne : NUVGP. [in Ukr.].
8. Mnyh, Je. V. (2011). *Ekonomichnyj analiz* [Tekst]. Kyiv : KNEU. [in Ukr.].
9. Mnyh, Je. V. (2006). Suchasnyj ekonomichnyj analiz: pytannja metodologii' ta organizacii' [Tekst]. *Buhgalters'kyj oblik i audyt*, № 1, 55-61. [in Ukr.].
10. Olijnyk, O. V. Formuvannja modeli systematyzacii' vydiv i naprjamiv ekonomichnogo analizu [Formation model systematization of species and areas of economic analysis]. Retrived from <http://eztur.ztu.edu.ua/1884/1/>

16.pdf. [in Ukr.].

11. Plaskova, N. S. (2016). Razvitie metodologii jekonomicheskogo analiza [The development of the methodology of economic analysis]. *Uchet. Analiz. Audit* [Accounting. Analysis. Audit], Issue № 1. Retrived from <http://cyberleninka.ru/article/n/razvitie-metodologii-ekonomicheskogo-analiza>. [in Rus.].

12. Simenko, I. (2008). Prynцыpy ekonomichnogo analizu: doslidzhennja pytan' klasyfikacii' [The principles of economic analysis: a study of classification issues]. *Ekonomichnyj analiz, Vypusk 2 (18)*, 23-27. [in Ukr.].

13. Chygyrns'ka, O. S., & Vlasjuk, T. M. (2006). *Teorija ekonomichnogo analizu* [Theory of Economic Analysis]. Kyiv : Centr navch. literatury. [in Ukr.].

